

Evidencijski broj / Article ID: 13719006
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section: Naslovnica

JASNA OMEJEC, ŠEFICA USTAVNOG SUDA MILANOVIĆ MORA PROVESTI, A NE KOMENTIRATI NAŠE ODLUKE

→STR.
23-25

JASNA OMEJEC, PREDsjednica USTAVNOG SUDA

MILANOVIĆ I JOVANOVIĆ NISU SMJELI NIŠTA REĆI

...oni mogu samo provoditi naše odluke

Ustavni sud još jednom je svojom odlukom podijelio politiku i javnost. Protivnici kurikuluma zdravstvenog odgoja slave njegovu ukidanje i šalju Božji blagoslov ustavnim sucima. Vladini dužnosnici najavljuju nastavak borbe za kurikulum koji će, kako je rekao premijer, djeci u Hrvatskoj osigurati zdravstveni odgoj kakav imaju djeca u razvijenoj Europi. Predsjednica Ustavnog suda Jasna Omejec u razgovoru za Magazin odbacuje bilo kakvu političku pozadinu odluke.

Kada sam, u četvrtak popodne, došao k njoj u zgradu Ustavnog suda na Markovu trgu, čudila se tako burnim reakcijama na odluku Ustavnog suda. Nije joj bilo jasno zašto su se svi uhvatili samo te odluke, a nikome nije zanimljiva druga odluka koju su suci donijeli. Riječ je o slučaju vjeroučitelja kojemu je Crkva zabranila poučavanje vjeronauka zbog toga što se razveo. Za razliku od nje, većina sudaca smatrala je da time nisu narušena njegova ustavna prava. No, u slučaju kurikuluma ustavni suci bili su složni.

● **Što je, zapravo, odlučio Ustavni sud o kurikulumu zdravstvenog odgoja ministra znanosti i obrazovanja?**

- Ustavni sud ukinuo je odluku ministra kojom je on u veljači ove godine uveo konkretan kurikulum zdravstvenog odgoja u osnovne i srednje škole, i to zbog propusta u postupku njegova donošenja. Istodobno je odredio da se zdravstveni odgoj u školama ne smije prekidati i da će se - do donošenja novog kurikuluma umjesto onog ukinutog - predavati nastavni sadržaji tog odgoja kakvi su se predavali do početka ove školske godine.

● **U javnosti su se pojavila različita tumačenja vaše odluke, pa i ministar Jovanović kaže da kurikulum nije ukinut i da će se**

Nakon kontroverzne odluke predsjednica Suda objašnjava zašto slučajevi zdravstvenog odgoja i vjeronauka nisu usporedivi, zašto su odluku donijeli usred izbora i je li ona politička. Razgovarao Nikola Jelić • Snimio Goran Mehkek/Cropix

njegovi dijelovi nastaviti primjenjivati. Je li Kurikulum u cijelosti ukinut ili je privremeno stavljen izvan snage?

- Čini se da je do zabune došlo zbog pogrešnog poistovjećivanja zdravstvenog odgoja kao takvog s konkretnim kurikulumom zdravstvenog odgoja koji je nadležni ministar u formi propisa objavio u veljači 2013. Dakle, taj konkretni propis koji je sadržavao novi kurikulum je ukinut, ali nije ukinut sam zdravstveni odgoj u našim školama, što bi se moglo zaključiti iz nekih komentara.

● **Vi ste rekli da Ustavni sud snažno podržava zdravstveni odgoj u javnom školstvu. Kakav zdravstveni odgoj podržavate: prijašnji koji je vrijedio do početka školske godine 2012. ili ovaj koji je bio propisan ukinutim kurikulumom?**

- Zadaća je javnog školskog sustava da bude neutralan i da u uravnoteženom nastavnom programu omogući djeci temeljne informacije koje im moraju biti prenesene na objektivan, kritički i pluralistički način. Svaki zdravstveni odgoj u javnom školskom sustavu koji ispunjava te europske pravne standarde suglasan je s Ustavom.

● **Je li Ustavnom sudu sporan spolni odgoj unutar kurikuluma zdravstvenog odgoja?**

- Ustavni sud se u odluci nije bavio tim pitanjem.

● **Kako to da su predstavnici Udruge koja je tražila ocjenu zakonitosti kurikuluma doznali za odluku Ustavnog suda dan prije njezina donošenja?**

- Pokazalo se da to nije točna informacija.

● **Odluka je donesena između prvog i drugog kruga lokalnih izbora. Nije li to politički timing odluke?**

- Odluka je donesena nakon što su prestali ustavni razlozi za samoograničenje

Ustavnog suda. Čekali smo da prođu izbori za lokalna i regionalna predstavnička tijela, dakle da prođu izbori koji imaju ustavno značenje. U drugom krugu ne provode se izbori za predstavnička tijela. Nemojte tražiti od Ustavnog suda da svoje djelovanje prilagođava stranačko-političkim, a ne ustavnopravnim razlozima.

● **U čemu je proceduralno pogriješio ministar Jovanović kada je donosio kurikulum? Na koji se način ispunjava proceduralna obveza prilikom donošenja kurikuluma?**

- Poštovanje Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi već je samo po sebi jamstvo da stvar iznova neće otići krivim putem, pri čemu se odredbe tog zakona moraju primjenjivati u skladu sa zahtjevima koje postavlja članak 63 Ustava.

● **Što propisuje Ustav?**

- Ustav propisuje da su roditelji dužni odgajati svoju djecu i da imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece. Istodobno su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti. Dakle, obveza je države da pri sastavljanju nastavnih sadržaja zdravstvenog odgoja vodi računa o tim ustavnim obvezama, pravima, slobodama i odgovornostima roditelja.

● **Što znači poruka ustavnog suca Mate Arlovića da država nove nastavne sadržaje treba uskladiti sa slobodom roditelja na odgoj djece? Ispada da odluka Ustavnog suda ipak zadire i u sadržaj kurikuluma, da vam nije sporna samo procedura donošenja?**

- Ne treba miješati kruške i jabuke. Nesporno je da navedenu ustavnu obvezu država može provesti samo tako da u proces oblikovanja sadržaja zdravstvenog odgoja uključi roditelje. To je, dakle, proceduralna obveza. Naravno da bi uključivanje roditelja po prirodi stvari moglo dovesti i do nekih drugačijih sadržaja samog kurikuluma, ali ta činjenica ne mijenja pravnu prirodu obveze o kojoj govorimo.

● **Zamjera se da nije bilo javne rasprave. Zar dolazak npr. Judith Reisman u Hrvatsku nije dio javne rasprave?**

- Možete imati tisuću ra-

zličityh događaja koji se organiziraju 'za' ili 'protiv' neke državne mjere, ali se oni ne mogu smatrati javnom raspravom u pravnom smislu sve dok ne postoji institucionalni mehanizam koji će osigurati da prijedlozi i zaključci s tih događaja budu valjano razmotreni i uzeti u obzir u konačnom definiranju državne mjere o kojoj se riječ.

● **Zašto Ustavni sud nije jednako reagirao i kada je donošena odluka, na primjer, o uvođenju vjeronauka u škole? Ni tada nije provedena javna rasprava.**

- S aspekta ustavnosudskog nadzora, riječ je o neusporedivim situacijama. Vjeronauk je nastavni predmet, a zdravstveni odgoj to nije. Vjeronauk je uveden na temelju međunarodnog ugovora koji Ustavni sud nema ovlast ispitivati prije ratifikacije. On je izborni predmet, dok je zdravstveni odgoj obvezujući za sve itd.

● **Što ako takva odluka**

AKO SE ISPUNE SVE TRAŽENE PROCEDURE, A SADRŽAJ KURIKULUMA NA KRAJU BUDE ISTI ONOM KOJI SMO UKINULI, ISHOD NEĆE BITI ISTI

postane praksa, odnosno ispada sada da se gotovo svaka odluka Vlade ili ministra može osporavati zbog nedovoljno transparentnog postupka donošenja?

- Odluka Ustavnog suda donesena je za konkretan slučaj i ne bi se smjela generalizirati. Ministar je uveo sporni kurikulum u školsku nastavu tako što je donio odluku, propis, pozivajući se na Zakon o sustavu državne uprave, odnosno na svoje ovlasti ministra da uređuje pojedina pitanja. Dakle, ta odluka nije proizašla iz primjene Zakona o odgoju i

obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Odluka je pravni presedan i kao takvu ju je Ustavni sud i ocjenjivao. No, ako govorimo o načelima, nije dobro što bježimo od zahtjeva koji proizlaze iz kodeksa dobrog upravljanja. Brine me taj a priori suzdržan, pa i negativan stav prema obvezama povezanim s demokratskim procedurama. Kao da su one neka dodatna gnjavaža, a ne kruna demokracije.

● **Ministar Jovanović najavio je provedbu javne rasprave. Što ako Vlada provede javnu raspravu i nakon nje opet predloži i do-**

nese kurikulum zdravstvenog odgoja koji će sadržajno biti jednak ovom ukinutom?

- Nije riječ samo o javnoj raspravi. Postoje i drugi proceduralni zahtjevi. Ispune li se oni, a sadržaj kurikuluma zdravstvenog odgoja na kraju bude istovjetan onom koji je Ustavni sud ukinuo, ishod unatoč tome neće biti isti. Novi kurikulum, osim što će biti legalan, bit će i legitiman. Iako se ova moja priča o demokratskoj legitimaciji na prvi pogled nekima može činiti demagoškom, uvjeravam vas da je riječ o važnom pitanju koje zadire u samu srž društvenog života naše zemlje.

● **Premijer Milanović, kao i ministar Jovanović smatraju da je kurikulum donesen u skladu s Ustavom i zakonima. Kako to komentirate?**

- Ustavni sud bio je upoznat s tim stajalištem jer je tijekom postupka zatražio pisano očitovanje Vlade Re-

publike Hrvatske. Time su oni rekli ono što su, kao predstavnici državne vlasti koja je donijela sporni akt, bili dužni reći. Svi kasniji komentari dani u javnosti trebali su ostati neizrečeni. To se osobito odnosi na izjave i istupe nadležnog ministra.

● **Možete li to objasniti?**

- Ne znam sjećate li se da sam još davne 2002. u intervjuu Slobodnoj Dalmaciji poručila bivšem premijeru Račanu da izvršna vlast ne komentira odluke Ustavnog suda nego ih provodi. Poslije toga to više nikada nije učinio, ne zato što je bio javno prozvan nego zato što je znao koliko je važno graditi povjerenje u državne institucije. Prošlo je više od desetljeća od tog događaja. Umjesto da s vremenom državna svijest onih koji upravljaju zemljom jača, mi smo prošlih dana bili svjedoci pada u tamni ponor izvršnopolitičke agresivne retorike upućene konkretnim sucima Ustavnog suda, sucu izvjestitelju

Mati Arloviću i sucu Miroslavu Šeparoviću, zbog onoga što su kao suci govorili na sjednici Suda, zajedno s pogrešnim informiranjem javnosti o njegovoj odluci. U svojstvu predsjednice Ustavnog suda dužna sam upozoriti na apsolutnu neprihvatljivost takvog postupanja nadležnog ministra, ali i bilo kojeg državnog dužnosnika sve dok je u službi države i sve dok je njegovo ponašanje ogledalo samog državnog sustava.

● **Zastupnik HNS-a Igor Kolman kaže da ova odluka Ustavnog suda pokazuje da je Ustavni sud prvenstveno politička institucija. Je li Ustavni sud popustio pod pritiscima dijela političke, konzervativne javnosti? Evidentno je da HDZ i druge desne stranke hvale vašu odluku, dok je vladajuće lijeve kritiziraju.**

- Ponovit ću poruku koju sam već uputila i političarima, i svim političkim strankama, i zainteresiranim udrugama građana, i vjerskim zajednicama. Apeliram na odgovornost. Ova se odluka ne smije instrumentalizirati radi ostvarenja vlastitih političkih interesa ili svjetonazorskih uvjerenja. Pitanje demokratske procedure nije svjetonazorsko. Kad je riječ o izjavi zastupnika kojeg spominjete, i na njega se odnosi ono što sam rekla za državne dužnosnike. Ustavna demokracija počiva na odgovornosti. Nije dobra ta nepodnošljiva lakoća izricanja kvalifikacija o osobama i institucijama.

● **Vi ste jako dobro upućeni u praksu i odluke Europskog suda za ljudska prava, o čemu ste napisali i opsežnu knjigu. Poznato vam je da je taj sud 2011. donio odluku kojom ne priznaje pravo roditelja da se njihova djeca izuzmu od seksualne edukacije u školama jer su smatrali da je sadržaj udžbenika neprihvatljiv i suprotan kršćanskoj etici. Udruga Grozd koja je i tražila ocjenu ustavnosti kurikuluma ima jednake argumente protiv njegove primjene. Kako to komentirate?**

- Te njihove argumente Ustavni sud nije razmatrao. Kad je riječ o praksi Europskog suda, mislim da govorite o odluci Dojan i drugi protiv Njemačke. Ona polazi od toga da je pluralizam u obrazovanju nužan za održavanje demokratskog društva i potvrđuje ono što je rekao i Ustavni sud: planiranje i donošenje kurikuluma u javnim školama u nadležnosti je države, pri čemu ona mora osigurati da se informacije i znanje iz kurikuluma prenosi djeci na objektivan, kritički i pluralistički način kako bi se izbjegla indoktrinacija koja bi se mogla shvatiti kao nepoštovanje vjerskih i filozofskih uvjerenja roditelja. Unutar tog općeg zahtjeva koji svaka država mora poštovati, konkretna rješenja mogu se razlikovati od države do države. Tu svaka država ima određeno područje slobodne prosudbe.

● **Ima li ta odluka neku važnost za nas?**

- Sva bitna načela iz te odluke ugrađena su u odluku

PITANJE PROCEDURE NIJE SVJETONAZORSKO. NIJE DOBRO TA NEPODNOŠLJIVA LAKOĆA IZRICANJA KVALIFIKACIJA O OSOBAMA I INSTITUCIJAMA

ku Ustavnog suda. Kad je riječ o konkretnom slučaju, odluka Dojan ne bavi se postupkom donošenja kurikuluma, već problemima u provedbi već donesenog kurikuluma. Ipak, ona je interesantna u detaljima jer pokazuje metodologiju kojom se Europski sud služi kad ispituje okolnosti konkretnog slučaja, primjerice jesu li se na satovima obveznog seksualnog obrazovanja kojima su podnositelji prigovorili poštovala navedena načela. Sud je presudio da su ti satovi imali za cilj neutralno prenošenje znanja o začecu, kontracepciji, trudnoći i porođaju u skladu sa zakonom i smjericama te s kurikulumom utemeljenim na trenutačnim znanstvenim i obrazovnim standardima.

● **Vaša knjiga, koliko znam, upozorava da je nužno promijeniti način pravnog razmišljanja u Hrvatskoj i prilagoditi se europskom kako bi izbjegli brojne tužbe hrvatskih građana pred Europskim sudom. Na koji način se to može postići? Što treba mijenjati?**

- Trebamo mijenjati vlastitu pravnu svijest. Kvalitetna edukacija koja daje rezultate jedino je rješenje.

● **Javnost je podijeljena i zbog prikupljanja potpisa za referendum kojim bi se brak i u Ustavu definirao kao zajednica muškarca i žene. Je li taj zahtjev u skladu s Ustavom? Može li se brak ustavom propisati a da se istovremeno ne krše nečija prava?**

- I taj slučaj pokazuje koliko su osjetljiva pitanja vezana uz brak, obitelj i odgoj djece, to jest ona koja pripadaju području osobne autonomije pojedinaca, gdje su njihova prava više nego u svim ostalim područjima povezana sa složenim pitanjima prosudbe osobne i društvene moralnosti. S obzirom na posao kojim se bavim, to je najviše što u ovom trenutku smijem reći.

● **Ako dođe do referenduma i ako taj zahtjev dobije podršku većine, je li Sabor obavezan ugraditi u Ustav definiciju braka?**

- Ustav izrijekom propisuje da je odluka donesena na referendumu obvezatna, a da se referendum može raspisati i o prijedlogu za promjenu Ustava. To, naravno, vrijedi pod uvjetom da su prethodno ispunjene sve ustavne pretpostavke.

● **Što ako u Saboru nema potrebne dvotrećinske većine za promjenu Ustava? Može li i tko natjerati zastupnike da glasuju za promjenu Ustava? Koliko znam, oni imaju pravo odlučivati po svojoj savjesti.**

- Mislim da se nismo razumjeli. Odluka na referendumu o promjeni Ustava bi-

la bi po naravi stvarila ustavna odluka. Naime, ako je riječ o promjeni Ustava koja je valjana donesena na referendumu, onda ta promjena Ustava u dijelu i u izričaju koji je izglasana na referendumu stupa na snagu nakon objave potvrde da je referendum održan pod pretpostavkama koje propisuje Ustav i u skladu s Ustavom. Naravno, drugačije je kad su u pitanju prijedlozi zakona ili drugih pitanja iz djelokruga Sabora koji nakon provedenog referenduma zahtijevaju razradu.

● **Nedavno ste rekli da Ustavni sud još uvijek ima puno posla jer 'normativno lutanje' u Hrvatskoj nije završeno. Gdje Hrvatska još normativno luta?**

- U mnogim pravnim područjima. To najbolje pokazuje učestalost i brojnost postupaka izmjena i dopuna zakona, koji su i dalje intenzivni.

● **Kako to da završetak pregovora s EU nije donio i kraj 'normativnog lutanja'? Činilo se kao da je sada upitna samo provedba zakona.**

- Već dugo ponavljam da nas poslije ulaska u EU čeka novi val reforme domaćeg zakonodavstva koje je posljednjih godina izgubilo svoju fizionomiju i unutarnju pravnu konzistentnost. Danas je to neuredna normativno-regulatorna tvorevina u kojoj se svi teško snalazimo. Pravna nesigurnost u primjeni takvog prava po prirodi je stvari velika.

● **Ustavni sud i dalje ima nepopunjeno mjesto ustavnog suca jer nijedan kandidat nije mogao dobiti potrebnu dvotrećinsku većinu. Predstavlja li to sada problem za funkcioniranje suda?**

- Da, to je problem za Ustavni sud. Ne i jedini.

● **Ima i drugih?**

- Imma, nažalost. Zabrinjava nebriga nadležnih vlasti za poštovanje institucionalne ustavne strukture države. Samo jedan primjer: pođe li se od Ustava, je li uopće moguće objasniti činjenicu da se status sudaca Ustavnog suda ne uređuje matičnim zakonom o Ustavnom sudu nego se vezuje uz status zastupnika u Hrvatskom saboru?

● **Je li Sabor pogriješio kad je ustavnim promjenama propisao odredbu o dvotrećinskom biranju ustavnih sudaca? Treba li to mijenjati?**

- Promjenom Ustava 2010. postavili su se viši pragovi za izbor ustavnih sudaca, a da zapravo nisu postojale realne procjene mogu li se ti zahtjevi provesti u praksi. Pokazuje se da fragmentacija po stranačkim i interesnim osnovama priječi parlament da funkcionira kao jedinstveni nositelj ustavnog programa države.